

PRIMORSKI LIST.

Poučljiv list za slovensko ljudstvo na Primorskem.

„Vse za vero, dom, cesarja!“

„Primorski list“

izhaja vsak prvi in tretji četrtek v mesecu. Cena za celo leto 1 gld., za pol leta 50 nvč. — Posamezne številke prodajajo se v tabakarnah po 4 nvč.

Uredništvo in upravnštvo

mu je v Trstu, via dei Fabbri št. 7. — Nefrankovana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. — Cena za oglase po pogodbi.

Apostoljsko pismo Leona XIII.

(Dalje in konec).

4. *Protestantom.* Z ne manjšo ljubeznijo se oziramo na narode, katere je v novejšem času nenavadna izpremembra stvarij in časov ločila od rimske cerkve. Pozabijo naj raznovrstne dogodbe v preteklosti, dvignejo naj svoje misli nad vse človeške stvari in naj z merilom, želečim samo resnice in izveličanja, razmotravajo od Kristusa ustanovljeno cerkev. Če s to primerjajo svoje občine in presojujejo, kakšna je pri njih vera, bodo lahko priznavali, da so v mnogih in zelo važnih točkah prvotne resnice pazabili in se razšli v raznovrstne nove zmote; tudi ne bodo tajili, da ni pri njih od one podedovane resnice, katero so začetniki teh novotarj seboj vzeli v ločitev, skorej nobena določena veroizpovedna oblika ostala, ki bi jo morali vsi priznavati.

Da, tako daleč je že prišlo, da se mnogi ne boje razdirati samega temeljna, na katerem jedino stoji cela vera in vse človeško upanje, namreč Božje narave Izveličarja Jezusa Kristusa. Ravno tako, kakor so preje razlagali knjige stare in nove zaveze, trdeč, da so pisane po Božjem navdihnjenju, tako jim sedaj odrekajo vsako veljavo. Ker so dali vsakemu prostost, da si vse tolmači po svoji pameti in razsodnosti, se je seveda to pokazalo kot nujna posledica. Zato postavljajo vlastno vest za jedino voditeljico in merilko življenja in zamejavajo vsako drugo ravnilo v delovanju; odtod izvirajo nasprotujoča si menenja in raznovrstne ločine, ki se čisto spačijo v naturalizem in racijonalizem. Zato že obupujejo, da bi se mogli nazori zjediniti in oznanjajo in priporočajo zvezo v bratovski ljubezni. Prav res; saj moremo biti vsi združeni v mejsebojni ljubezni. To je namreč Jezus Kristus najbolj dokazoval, hoteč, da bodi znak njegovih vernikov, da se ljubijo mej seboj. Pa kako more vezati srca popolna ljubezen, če ne zedinja vera duhov? —

Iz teh vzrokov jih je izmej tistih, o katerih smo govorili, prav mnogo iskalo v pravi razumnosti in v želji po resnici, pot izveličanja v katoliški cerkvi, ker so pač dobro izprevideli, da ne morejo biti zvezani z Jezusom Kristusom kot z glavo, če niso združeni z njegovim telesom, ki je sv. Cerkev, in da ne morejo doseči prave Kristusove vere, če zaničujejo njegovo pravo, sv. Petru in njegovim naslednikom izročeno učeniško službo. Videli so namreč v rimski cerkvi podobno prave cerkve, ki je od Boga, svojega začetnika nezamenljivo označena z jasnimi znamenji; in zato je mej njimi mnogo duhovitih razlagavcev stare dobe, ki so v izvrstnih spisih pojasnevali izvor rimske cerkve od apostolov, nepokvarjenost njenih verskih resnic in stalnost njene uprave. Tako tedaj vas, o bratje naši,

ki ste že tristo let v veri ločeni od nas, z ozirom na vzgled teh mož, kličejo bolj naša srca, nego naše besede. „Hitimo vsi v jedinstvo vere in spoznanja Sinu Božjega“. (Ef. 4. 13.) Dovolite, da Vas povabimo k tej jedinstvi, ki je katoliška cerkev nikedar ni in je ne bo pogrešala in da vam ljubeznivo podajemo roko. Že zdavnej Vas kliče k sebi sv. Cerkev, skupna mati, vsi katoličani vas pričakujejo z bratovskim hrepenenjem, da z nami sveto častite Boga, združeni v popolni ljubezni po spoznavanju jednega evangelja, jedne vere in jednega upanja.

8. *Katoličanom!* Da bi bila tako zaželena jedinstvo popolnoma skladna, nam preostaje še, da izpregovorimo vsem tistim po širni zemlji, o katerih izveličanju že dolgo bdé naše skrbi in misli: menimo namreč katoličane, katere katoliška vera ravno tako uči pokorščine do apostolske stolice, kakor jih ohranja združene z Jezusom Kristusom. Teh sicer ni treba vspodbujati k pravi in sveti jedinstvi, ker so je po božji dobroti že tako deležni; vendar pa jih je treba opominjati, da sedaj, ko od vseh stranij preté nevarnosti, ne izgubé z brezbriznostjo in lenobo največjega božjega darú. Zato naj vsprejmo iz naukov, ki smo jih preje podelili ali vsem ali posamnim katoliškim narodom, pravo vodilo za svoje mišljenje in delovanje, posebno naj si pa postavijo za najvišji zakon, da moramo učeniški službi in oblasti sv. cerkve ne ozkosrčno, ne nezaupno, marveč iz cele duše in radovoljno ubogati v vseh stvareh. Pri tem naj ne pozabijo, kako škodljivo je krščanski jedinstvi, da so raznovrstni zmotni nazori zatemnili in izbrisali pravi pojem sv. Cerkve. Ta je namreč po volji in ukazu svojega Božjega Ustanovitelja v svoji vrsti popolna družba, katera ima dolžnost in službo vtiskovati človeškemu rodu evangeljske nauke in naredbe in ga voditi po čistem obnašanju in krščanskih krepostih k tistemu izveličanju, ki je vsakemu človeku določeno v nebesih. Ker je, kakor smo rekli, popolna družba, zato nima od zunaj izvirajoče, marveč po Božjem sklepu in po svoji vlastni naravi ji podeljeno življensko silo in ima ravno zato po naravi ji pripadajočo postavodajavno oblast in prav je, da v tem postavodajavstvu ni nikomur podvržena; ravno tu mora biti svobodna v vseh stvareh, ki spadajo v njeno pravo. Toda ta svoboda ni taka, da bi kakorkoli vzbujala zavist in sumljivost; cerkev namreč ne išče gospodstva in ne žene je nobena strast, marveč hoče in zahteva samo ohraniti pri ljudeh dolžne čednosti in na ta način in po tem potu skrbeti za njihovo večno izveličanje. Zato je pristopna in često materno prizanesljiva; da neredkokrat se zgodi, da v

marsikaterih stvarih opusti od svojega prava ozirajoč se na državne razmere, kar dokazujejo že čisto z državami sklenjene pogodbe. — Nič ji ni bolj ptujega, nego kako državno pravico osvojati si, pa tudi država mora nasprotno spoštovati cerkvene pravice in se varovati da kakega dela njihovega zase po sili ne pridobi. — Če pa si ogledamo, kakšna je resnica, kaj vidimo? Prav mnogi radi sumnjivo opazujejo cerkev, goje nasprotstvo proti nji, sovražijo jo in zavistno jo obdolžujejo in kar je še mnogo hujše, skušajo z vso močjo in silo, da bi jo vsužili oblasti državnih voditeljev.

Odtod izvira, da ji odvzemajo njeno premoženje, da ji omejujejo njeno svobodo; odtod težave pri vzgoji gojencev za duhovski stan; odtod strogi izjemni zakoni proti duhovstvu; odtod zatiranje in prepovedi redovnih družb, ki so krščanstva najboljše obrambne posadke; s kratka, odtod poojstreno ponovljene tirjatve regalistov. To se pravi silo delati najsvetejšim pravcam sv. cerkve; to pa pripravlja državam največjo nesrečo, ker očitno nasprotuje Božjim namenom. Bog, vladar in stvarnik sveta, ki je postavil v svoji najvišji skrbnosti za človeško družbo posvetno in cerkveno oblast, je hotel, da bodita različni, prepovedal pa je, da bi bili ločeni in da bi se bojevali. Božja volja in skupni blagor človeške družbe celo na vsak način zahteva, da bodita posvetna vladna oblast in cerkvena v lepi složnosti. Zato ima država svoje lastne pravice in dolžnosti, ravno tako ima tudi cerkev svoje; obe pa morata biti zvezani z vezjo jedinstva. Tako ne bode imelo mejsebojno razmerje mej cerkvijo in državo sedanje, iz mnogo vzrokov škodljive in za vse dobro jako nadležne zmešnjave in doseglo se bode, da bodo državljani brez zmede in brez ločitve obojnega polja „dali Bogu, kar je Božjega in cesarju, kar je cesarjevega“.

9. *Framasonstvo*. Velika nevarnost preti jedinstvu od takozvane framasonske čete, katere pogubna sila tlači vzlasti katoliške narode. Viharni časi jo podpirajo, ponosna je na svojo moč, svoje pripomočke in vspehe

in tako se trudi, da bi še bolj vtrdila in razširila svoje gospodstvo. Že je stopila iz svojega skrivališča v javnost in se je ustanovila, kakor bi hotela izzivati Božje veličastvo, celo v tem mestu, ki je sedež katoličanstva. Najgorje pa je, da koderkoli se vgnjezdí, se vsili mej vse stanove in slojeve in mej vse državne uredbe, dokler konečno ne doseže moči in gospodstva. To je zato najgorje, ker je očito, da so njeni nazori napačni in da so njeni nameni hudobni. Dela se, kakor bi branila človeške pravice in krepila državno družbo, zraven pa sovražno napada krščanstvo, zametuje od Boga razodete nauke, se norčuje iz verskih dolžnostij, grdi svete zakramente, ki so najvzvišenejše stvari, kot praznoversko zmes; zakon, družino, mladinski poduk, vsa zasebna in javna razmerja skuša iztrgati krščanstvu, vse spoštovanje Božje in človeške oblasti izbiti ljudstvu iz srea. Uči, da mora človek častiti naravo in da se mora presojeti resnica, pravnost in pravo jedino le po njenih načelih. Samo ob sebi je razvidno, da se človek po tem načinu navadi poganskih navad in poganskega življenja, ki je gorje, čim bolj se pomnožuje nasladnost.

Dasi smo preje o tem že najresneje se izrazili, nas vendar sili apostoljska čuječnost, da se zopet s tem pečamo in da vedno iznova povdarjamo, da pri tako bližnji nevarnosti ne more biti preveč previdnosti. Dobrotljivi Bog zadrži zlobne nakane; krščansko ljudstvo pa naj čuti in izprevidi, da se mora konečno otresti tega tako nevrednega jarma; Lah! in Francozi, katere najtrje tlači, naj bi se ga tem odločneje otresli. S kakšnim orožjem in kako to najložje store, smo že sami pokazali in pomen tistim ne more biti dvomljiv, ki zaupaje vodstvu Njega, katerega Božji izrek ostane: Jaz sem svet premagal. (Jan. 16. 33.)

10. *Srečna prihodnost*. Če se vsestranako odstranijo nevarnosti in če se povrnejo kraljestva in države k verski jedinstvi, bi se dobila čudovito vplivna pomoč

LISTEK.

Sveti Peter na modراسi.

(Narodna pravljica. — Zapisal I. Veselodolski.)

Stara pravljica pripoveduje, da so v davnih, davnih časih rekli sedajni mali cerkvici v Klancu, ki stoji pičle pol ure od železniške postaje Herpelje, ob državni vozni cesti na Pulj — „Sveti Peter na modراسi“. Popraševaje stare ljudi, od kod to ime, ko vendar ni videti tu okoli modراسov, nisem mogel zvedeti nič natančnega.

Necega deževnega dne pa pridejo stari Roketov oče s svoje njive pod košato lipo, ki stoji pri cerkvi vedrit, ter me prijazno nagovore: No gospod! da bi mogla ta lipa govoriti, veliko bi znala nama povedati — kaj se je že vse tukaj dogodilo, od kar stoji. Jaz imam že blizo 80 let, pa vedno pomnim tako lipo, nič ni zrasla — nič se ni odebelila, samo ta-le votlina se je zadnja leta malo zarasla; ko sem bil mladenec vojaških let, bila je votlina tolika, da smo štirje lahko v nji stali. Moj stari oče so mi pravili, da ne pomnijo, kedaj bi bila manjša, da si so bili star mož, kakor sedaj jaz, vže takrat, ko so bili Francozi za Herpeljami. Večkrat so pravili, da pomnijo dobro 12 gospodov duhovnikov Klancu, o lipi pa se nič ne ve, od kedaj je.

Jaz pa sem hodil k gospodu Berdonu k nauku za prvo izpoved. Oni so že ta „trinajsti“, kar jaz vem in pomnim. Ta naša cerkev je že stara, pravili so mi, ko sem bil še otrok, da so v starih časih k naši cerkvi nosili pokopavat tam od Vrem in od Hrušice. Takrat so rekli naši cerkvi: „pri sv. Petru na modراسi“; pa to mora biti že dolgo, ker še moj stari oče niso nič pomnili, slišali so le od starih mož praviti, da so bili tukaj hudi modراسi.

Dopadel mi je stari prijazni možiček; zato ga vprašam, zakaj so pa rekli tako, vsaj tukaj ni modراسov! Ej! bili so, bili; toliko jih je bilo, da so bili ljudje noč in dan v strahu, in bi jih tudi pregnali, kakor so nekda Trpčane, če bi jih en gospod, ki so prišli k nam, ne bili z posebnimi „žegni“ „vpanali“ in pregnali. Ta strupena golazen je delala ljudem silno nadlego; posebno jih je bilo menda okoli cerkve vse polno; zato so rekli „pri cerkvi sv. Petra na modراسi“. Bog je to nadlogo in šibo božjo poslal za kazen, ker so preveč preklinjali, — ko so vino in drugo robo po slabih strmih potih skozi klanec tovorili. Kaj mislite, da so bile takrat ceste, kakor dandanes do vsakega zelnika! Sedaj so povsod cesarske ceste, ravne in gladke, zato tudi denar hitro zbeži po njih in ne ostane pri nas; takrat imel je pastir več tolarjev in petic, kakor sedaj oče župan, pa kakošnih! To vam je bilo srebro, to! Ljudje so znali bolj varčevati; mladina sedaj vse zmeče za lepo, drago

proti hudemu in obilna množica blagrov. Omenjajmo poglobitnejše!

Prvi blagor je dostojanstvo in delovanje sv. Cerkve; ta bi imela sebi pristojno častno mesto in bi svobodno hodila svojo pot deleč evangeljsko resnico in milost in sicer državam v poseben prid. Ker je namreč človeškemu rodu od Boga dana učiteljica in voditeljica, more posebno vspešno skrbeti za najsilnejše izpremembe v javni blagor, reševati najzamotanejša vprašanja; povspeševati pravo in pravičnost, ki sta najmočnejši državni podpori.

11. *Oboroženi mir.* Izvrstno, vzlasti v sadanjih časih zaželeno sredstvo bi bila potem ustanovljena jedinstvo, da se odvrnejo grozne nevarnosti za vojsko. Mi imamo pred očmi razmere v Evropi. Že mnogo let živimo v miru le bolj na videz, nego pa v resnici. Mejsebojno sumljivo nezaupanje vpliva tako, da skoro vsi narodi tekmujejo v neprestanem oboroževanju za vojsko. Neizkušena mladina odteguje se vodstvu in vzgoji staršev ter se sili v nevarnosti vojaškega življenja; najčvrstejši mladi ljudje ostranjajo se od kmetijstva, od višjih študij, od trgovine, od obrta v vojaško službo. Vsled velikih stroškov praznijo se državne blagajnice, uničujejo se moči, ki bi bile državi v podporo in pri tem trpi tudi imetje posameznih; oboroženi mir, kakoršnega imamo sedaj, postal je že skoro neznosen. To bodi naravni stan državljskega skupnega življenja mej ljudmi? Vendar pa nam je mogoče izkopati se iz tega stanja po milosti Jezusa Kristusa in pridobiti si resničen mir. Nič namreč ni primernejšega, kakor krščanska krepost in posebno pravičnost, da se kroti častijelznost, pohlep po tujem blagu in zavidljivost, s čemer se najpoglaviteje neti snov za vojsko; na podlagi te kreposti ostanje nedotakljive pravice narodov in svetost pogodb; s tem pa se tudi vtrjujejo vezi bratoljubja v prepričanju, da: „Pravičnost povzdiguje narod“. (Preg. 14. 34.)

obleko, za tobak, pa za žganje. Takrat so ljudje vso obleko imeli iz domače robe, pa tudi davki niso bili tako hudi, ker ni cesar toliko potreboval za vojake, za železnice, šole in za druge naprave.

Ali pa veste, oče, kako so tisti gospod pregnali modrase? — Ej kako? vpanali so jih, saj so znali tudi ogenj vpanati. Tako sem slišal praviti, s „žegni“ so njim prišli do živega, da so še tisto jesen zapustili naš „konfin“, spomladi so se pa prikazali v Trpčih.

Kje pa so Trpce? — I kaj ne znajo? Tam na Petrinjski „gmajni“? — Stala je nekdanj tam lepa vas, in tudi grad je bil tam; v gradu so bili pa „luterš“ ljudje, ki so silno trdo ravnali se svojimi podložnimi kmeti. Nikoli niso prišli k službi božji, še druge kmete so odvrčali od cerkve; na lov so hodili se svojimi psi, katere so morale grajščini podložne matere, kakor svoje dojenčke gojiti; zato je Bog pripustil, da se je ta golazen tam vgnjezdila. Vse so poskušali, da bi jih od tam spravili ali zatrli, pa ni bilo mogoče; tudi gospod niso mogli vbogim ljudem več pomagati in priti do živega tej kačji zalegi; ker so enkrat grede od sv. maše na polji vzeli en grozd, zato jim je Bog vzel tisto moč, da niso mogli več „panati“ modrasov.

Vaščane Trpčane nadlegovale so kače tako dolgo, da je cela vas zapustila svoja stara selišča v Trpčih, ter se preselila kake pol ure od tam. Tu kjer še zdaj prebivajo, postavili so si nove hiše in gospodarska po-

Tudi v notranjem življenju bodo države dobile bolj varno in močno sredstvo za javni blagor, kakor je ponujajo zakoni in orožje. Vsakdo pač vidi, da od dne do dne rasejo nevarnosti za javni mir in za javno varnost; pogosti grozni zločini namreč kažejo, da so se zaprisegle uporne skrivne družbe razrušiti in uničiti države.

12. *Socijalno in politično vprašanje.* Dve veliki vprašani ste na dnevnem redu *socijalno in politično*. In obe ste največje važnosti akoravno se za nju modro in pravično rešitev hvalevredno trudi, obravnava in poskuša, vendar temu nič ne bo bolj služilo, kakor če se bodo duhovi zopet in zopet iz notranjega vzroka krščanske vere nagibali, da se zavedajo in da spolnujejo svoje dolžnosti. — O socijalnem vprašanju smo pred nadavnim časom v tem smislu razpravljali vporablajoč načela evangelija in natornega prava. — Glede političnega vprašanja, pri katerem mnogi v teoriji družijo svobodo in državno oblast, v dejanju pa ju nepri-merno ločijo, zamoremo iz krščanskega modroslovja naukov zajemati v veliko korist. Bodi namreč oblika državi katerakoli, ako je določeno in splošno vsprejeto, da oblast (auctoritas) izvira iz Boga, tedaj je pameti takoj jasno, da imajo nekateri pravno pravico ukazovati, in da iz tega prihaja za druge dolžnost, da so pokorni; to tudi ne nasprotuje človekovi časti, ker smo s tem bolj Bogu pokorni, nego ljudem; Bog pa napoveduje „najhujšo sodbo onim, ki so na čelo postavljeni“, ako ne opravljajo njegovega mesta prav in pravično. Svoboda posameznih pa ne more pri nikomur vzbujati sumnje in zavisti, ker ni nikomur na kvar in ker se na to ozira, kar je resnično, pravo in združljivo z javnim mirom. — Ako naposled premišljujemo, kaj premore cerkev, mati in posredovalka mej narodi in knezi, da s svojo veljavnostjo in s svojim svetom oboje podpira, tedej nam bo jasno, kako je važno za občni blagor, da se vsi narodi nagibljejo k jedinstvu v krščanski veri in v krščanskem življenju.

slopja, vas pa so imenovali po priimku prvega seljana Petrinje,*) kakor se še danes imenuje. Grad so razrušili popolnoma, grajščinski ljudje so se pa razkropili po svetu brez sledu.

Ko so se prebivalci izselili v novo-ustanovljene Petrinje, zapustile so tudi nadležne kače prazne Trpce, ter se preselile na reko Rižano; tamkaj so pile tako silno vodo, da so začeli mlinci ob Rižani vstavljati se, ker je voda vpadla. Mlinarji so hiteli ob bregu reke gledat, kam voda vhaaja, da je ni do mlinov, ter dobili strašne kače, ki žugajo strugo reke vsušiti. Bil je pa vendar med njimi srčen junak, ki je posekal z veliko turško, ostrupljeno sabljo vse kače in rešil prestrašene mlinarje hude nadloge, da jim niso popile vode v Rižani. Hvaležni ljudje postavili so pri izvirku reke Rižane, tam v Predložkih dolinah, malo cerkvico v čast Matere Božje; ter še sedaj radi hodijo ob shodih na božjo pot „k Materi Božji na vroček“ ne samo domači, ampak tudi naši Kraševci zahvaljevat se, da jih je Bog rešil nadležnih kač.

*) Prvi krščanec iz nove vasi Petrinje bil je Križman Petrinja 7. septbr. 1801. — Zadnji krst iz Trpce bil je pa 29. avg. 1804. Zname je, da se niso vsi Trpčani naenkrat izselili iz kačje vasi Trpce, ampak polagano. Sedaj še sledu ni več od kake hiše; ostalo je samo ime Petrinjske trpe, in pa pravljica, da so jih kače pregnale.

13. *Bodoča podoba krščanske zemlje.* To premissjuoč in z vso dušo po tem hrepeneč zremo v daljavi prihodnji red stvarij in mi ne poznamo nič bolj ljubeznivega, kakor pogled na blagor, ki se iz tega razvija. Mi si skoraj ne moremo predstavljati, kako bi naenkrat pričeli narodi tekmovati v vseh odličnih delih, v sreči in prospevanju, ako bi se dosegel mir in pokoj, ako bi se pospeševalo vednostno napredovanje, ako bi se poleg tega po krščanski šegi in po Naših prepisih vstavnjalne zadruge kmetovalcev, rokodelcev in raznih obrtnij; s tem bi se zatrlo požrešno oderuštvo, s tem bi se pa tudi razširilo polje za koristna dela.

14. *Evropa — ognjišče krščanske omike.* Vpliv teh blagodejnih naprav bi se pa ne omejeval samo na omikane narode, temveč bi se kakor vode bogata reka razširjal na dolgo in široko. Kakor smo rekli že v uvodu, treba namreč pomisliti, kako brezštevilni narodi že stoletja čakajo na to, odkod da bi prejeli luč resnične omike. Dasi so glede večnega zveličanja narodov sklepi Večnega daleč od razumevanja človeškega, vendar ni verski razkol najmanj kriv, da je še po raznih krajih na zemlji razširjeno nesrečno praznoverje. V kolikor namreč more človeško spoznavanje sklepati iz dogodkov, zdi se, da je Bog Evropi odločil nalogo: nositi omiko krščanskih narodov polagoma v vse pokrajine. Z delom prešnjih časov doseženi pričetki in napredki kazali so veselo rast, ko se je nenadoma v šestnajstem stoletju vnel razpor. Prepričani razdvojili so krščanstvo in vojske so požele Evropi moči; te razmere pa so neizmerno škodljivo vplivale na misijone. Ker vzroki razkola še vedno obstojajo, zato se ni čuditi, da živi še toliko ljudij omreženih v nečloveške npravi in grozne verske razvade. Zato se trudimo vsi, da se zaradi splošnega blagora zopet vstanovi nekdanja jedinstvo. Časovne razmere so vgodne, da se vstanovi tako soglasje in da se daleč na okrog razširjajo dobrote krščanske modrosti, ker smisel za pobratimstvo med ljudmi ni bilo nikdar globoje utisnjeno v srca in ker človek ni nikdar človeka gorečneje iskal, bodisi da si pridobi znanosti ali pa da mu pomaga. Vozovi in ladije prehajajo z neverjetno hitrostjo neizmerne pokrajine po suhem in po morju; to bi ne donášalo le krasnih koristij za trgovino in vedoželjnost, marveč tudi za razširjanje božje besede od vzhoda do zahoda.

15. *Težavna pot, a naša nada je v Bogu.* Mi dobro vemo, kako dolgo in težavno delo zahteva red stvarij, o katerih bi želeli, da se vresničijo; tudi takih ne bo manjkalo, ki bodo rekli, da v svojem upanju gremo predaleč in ki bodo mislili, da mi hrepenimo bolj po zaželjenem, kakor po dosežnem. Mi pa vso svojo nado in vse svoje zaupanje stavimo na Izveličarja človeškega roda, Jezusa Kristusa, dobro pomneč, kaj in koliko je nekdanj storila „nespamet križa in njegove besede v začudenje in osramotenje modrosti tega sveta“. — Posebe pa prosimo kneze in državne voditelje naj po svoji državniški modrosti in v pravi skrbi za svoje narode prav presojujejo naše svete, ter naj jih pospešujejo s svojo veljavnostjo in naklonjenostjo. In če dosežemo le del pričakovanih vspehov, bo to zelo pomenljivo pri sedanjih splošno razdejanih razmerah, v katerih se nezadovoljnost s sedanostjo družij s strahom pred prihodnostjo.

16. *Sklep.* Konec prejšnjega stoletja napolnil je Evropo v splošnem prevratu s strahom in trepetom. Ali morebiti ne bode ravno narobe sedanje svojem koncu

bližajoče se stoletje dalo človeškemu rodu srečo jedinstva z nado na velike dobrote, ki se nahajajo v jedinstvu vere?

„Bog pa, bogat v usmiljenju, v čegar oblasti so časi in trenotki“, podpira naj naše želje ter milostivo pohitri izpolnitev božje obljube Jezusa Kristusa: Ena čeda bo in jeden pastir. (Jan. 10. 16.)

Dano v Rimu pri sv. Petru dne 20. junija 1894. v sedemnajstem letu naše vlade.

Papež Leon XIII.

Sv. Oče Leo XIII.

Irsko vprašanje — naše vprašanje.

Našemu majhnemu za vero in narodnost borečemu se narodu slovenskemu, podoben je zelo teptani, zaničevani in stiskani narod irski, kateri bje že tristo let nasproti svojim brezobzirnim gospodarjem: Angležem, krvav in obupen boj za sv. vero in narodnost. Do leta 1793. ni jim bilo niti dovoljeno vdeleževati se *katoliške službe božje*, ampak morali so po sili vdeleževati se *anglikanske*. Tudi niso imeli *volilne pravice* in ne pristopa v *javne službe*. Še le takrat so se jim odprle državne službe — toda *trideset najvišjih služeb* niso smeli zasesti. Leta 1801. je irskim poslancem bilo dovoljeno skupaj z angležskimi v *parlament*. Leta 1829. je slavni irski prvobornik O' Connel, kakor smo že zadnjič povedali, pridobil katoličanom cele Anglije *enakopravnost* z anglikanci. Irci, dasi katoličani, morali so *plačevati razkošno anglikansko duhovščino*. Da je sedaj več ne plačujejo, zahvaliti se morajo modremu in pravičnemu Gladstone-u, ki je bil ministerski-predsednik angležki do leta 1885. *Pred nekaj dnevi* je odstopil tudi od državnega poslanstva. Z njim so izgubili Irci v parlamentu veliko zaslobo. Da so državne šole na Irskem bile od nekdanj anglikanske, ni treba še omenjati!

Irsko ljudstvo je večinoma prav ubogo, in le bogata letina za krompir more je rešiti lakoti, sicer je vsako leto lakot. Njih hiše so hlevi in podzemeljske votline, katere niso dobre niti za pse bogatih Angležev, ki jih preganjajo, izsesavajo in obkladaajo z velikimi najemščinami! Ne gledé na to, je Irec ponosen na svojo domovino in jo opeva kot najslavnišo, najlepšo na svetu. Njih domorodne pesni so nad vse ginljive, in nas nehote spominjajo slovenskih narodnih pesni.

Ali žal, da je obupano in izstradano ljudstvo v najnovejšem času začelo hoditi nezakonite poti, ter vdajati se ustajam. Skrivna društva šuntajo ljudstvo proti angležkim gospodarjem. Angležka vlada pa je neprenehoma pritiska in draži se svojim nemodrim ravnanjem. Ko je bila leta 1883. velika lakot, da so se Irci morali izseljevati, je vlada celo na državne stroške podpirala to izseljevanje. To je bilo katoliškim škofom zadosti, da so povzdignili svoj glas proti vladi in terjali, da mora vlada posluževati se drugih radikalnih sredstev proti lakoti, ne izseljevanja!

Ni čuda, da se pri takih razmerah dogajajo vsak dan strašni zločini, napadi, umori itd. Irsko ljudstvo si je zlasti pod vodstvom Parnella, protestantskega pastora, nasproti angležkim gospodarjem marsikaj strašnega in nezakonitega dovolilo.

Kaj je storil Leon XIII. dobrega ubogemu irskemu narodu?

Leta 1880., ob času velike lakote, poslal je stradalnim pomoč 10.000 frankov.

V cerkvenem in narodnem oziru pisal je irskim škofom dve pismi, v katerih opominja Irce, po kakih potih naj hodijo, ako hočejo priti kdaj do prave narodne velikosti.

V prvem pismu z dné 1. avgusta 1882. pravi:

1. Irce imajo pravo tirjati svoje pravice in, da se jim popravijo krivice, ki so se jim dogodile v zadnjih stoletjih. Kar je drugim narodom dovoljeno, je njim tudi dovoljeno!

2. Pri svojem delovanju za narod in vero, morajo pa vselej gledati, da bodo njih dejanja častna, pravična, brez vsake krivice. Zlasti morajo varovati se silovitosti. Velikosti in blagostanja si noben narod ne more pridobiti z nečastnimi dejanji in zločini. Irce si štejejo v čast, da so katoličani; toraj naj se varujejo vsega, kar nasprotuje temu imenu in naj delajo, kar dopušča to ime!

V drugem pismu z dné 1. januarja 1883. pravi:

1. Krivice treba s krščansko hrabrostjo prenašati in vse nepravčnosti srčno odbivati v mejah pravice in resnice.

2. Opominja, da naj se posebno ogibljejo zlih društev, katera ljudi šuntajo k nezakolitostim in zločinom. Krivico treba obsoditi, če tudi bi si z njo priboril kako pravico. Zločin in krivica ostaneta vedno zločin in krivica!

Istega leta, meseca maja je kardinal Simeoni, prefekt propagande, poslal irskim škofom novo pismo, naj ljudstvo odvrtačajo od Parnellove stranke in naj je skušajo z vsemi močmi ohraniti v mejah pravičnosti. Da bi irskemu ljudstvu pokazala sveta stolica posebno ljubezen, izvolila je proti volji angleške vlade za dublinskega škofa, dr. *Wolsh*-a, moža narodnjaka in ob enem odličnega katoličana.

Leta 1886. in 1887. prineslo je nove stiske in hudo lakot ubogemu ljudstvu. Škofje so se obrnili do angleške vlade in odločno zahtevali, da naj se resno skrbi za Irce.

Ker so se pa zločini pod Parnellovim vodstvom v velikem številu dogajali, poslal je rimski papež 20. aprila 1888. škofom sledeči odlok:

Da ni dovoljeno siliti z nepoštenimi, krivičnimi in silovitimi sredstvi gospodarje, da bi najemščino zmanjšali.

Toda Parnellova stranka in nahujskano ljudstvo je drzno odgovarjalo, da papež ni dobro poučen in da se mu ni treba vtikati v njih politiko.

Papež je užaljen odgovoril 24. junija istega leta v novem pismu do irskih škofov, v katerem pravi, da je bil prav dobro poučen o razmerah in da naj škofje skrbijo, da dobi odlok povsod točno veljavo.

Od te dobe eksistuje na Irskem odločna katoliška stranka, ki dela, po vzgledu slavnega prvoboritelja O'Connella, z vsemi močmi za vero in svobodo ubogega ljudstva, ki se pa protivi krivičnim in nepoštenim sredstvom.

Politični pregled.

Notranje dežele.

Dunaj. Novi tiskovni zakon je prejel najvišje potrjenje. — Volilna preosnova, katero si je koalicijsko ministerstvo postavilo kot glavno točko svojega programa, do sedaj ni mogla priti na dnevni red zaradi needinosti zedinjenih strank. Kaže se, da bodo to zadevo v tok spravile stranke, ki stoje izven koalicije, ki so med seboj dosti needine, ki se pa ravno v tej točki zedinijo. Posebno delavci v svojih časopisih napovedujejo odločne korake v prospah občne volilne pravice. — Ozir preosnove valute objavlja državni zakonik troje postav, namreč: postavo, po kateri se umakne iz prometa 200 milijonov državnih papirnatih goldinarjev, — zato se pa pooblaščuje finančni minister, naj iz zlata,

pridobljenega za preosnovo valute, porabi do 224 milijonov kron za odkupnino državnih not, — in slednič pestavo, po kateri se smejo solinske obveze skrčiti za 70 milijonov kron. — Finančno ministerstvo je izdalo naredbo, s katero se vstavlja izdaja državnih bankovcev pri državnih blagajnicah in uradih. Državni bankovci imajo popolno veljavo v prometu do konca l. 1895. Potem se sprejmejo le pri posebnih blagajnicah, a konec l. 1899. popolnoma zgubé veljavo. Mesto papirnatih bankovcev krožili bodo srebrnjaki, katerih se nekateri že naprej bojé, češ, da jim bodo trgali žepe; drugi nasprotno se bojé, da jih bo premalo za njih žepe. Je že križ na svetu, vsem ni moč vstreti! — Poljski list „Narod“ ve povedati, da se bo že drugo leto ali pa vsaj l. 1896. avstrijski državni zbor pečal z vpeljavo civilnega zakona v Avstriji, in prerokuje, da bodo razun Poljakov, Hohenwartovcev in antisemitov, vsi ostali poslanci glasovali za civilno poroko. Upamo, da ta stvar vendar ne pojde tako gladko za framašone, vendar *menimo, da je treba jeze vtrjevati poprej, nego pride poplavljenje — po toči zvoniti in streljati je prekasno!* — Anarhisti se oglašajo povsod. Nek anarhistički delavec je na javni ulici ustrelil na dva policijska agenta; oba je ranil in eden je že mrtev.

Galicija. V Lvovu so imeli veliko narodno razstavo, katero so prišli obiskat tudi državni poslanci iz Dunaja. Pri tej priložnosti so se poslanci koaliranih strank prav dobro razumeli, in mnogo govorili o zmernosti in spravljenosti in o sreči Poljakov v družbi z nemškimi liberalci. Kadili so drug drugemu, da od samega dima niso opazili, da nemški liberalci še nikdar ni ljubil Slovana, pač pa vedno le sebe!

Na Štajerskem so Celjski mestni očetje vidno razburjeni zaradi slovenskih vsoprednic na tamošnjem gimnaziji in so sklenili rezko resolucijo proti njim.

Na Kranjskem si odlični narodnjaki s snovanjem raznih društev prizadevajo razne slojeve naroda ohraniti zveste narodu in krščanstvu. Dne 22. julija so ustanovili „slovensko katoliško delavsko društvo“, kateremu je namen „vzgjati, zabavati in podpirati“ delavce, da se ne utope v socijalizmu, ki od vseh strani pritiska, za katerim pa tudi prikrevsa „anarhizem“. Bog daj srečo novemu društvu! Knezoškof so prav lepo priporočili to društvo duhovnikom, rekši: „Napačna načela se širijo v vse kroge in neizkušeni priprosti možje jih prehitro vsprejemajo. Mej pripomočki proti temu so jako dobra društva, kakor je novo-ustanovljeno slovensko katoliško delavsko društvo. Zato vam priporočamo to društvo, da je podpirate gmotno, in da tudi včasih prevzamete kako predavanje. To delovanje je jako hvaležno, ker so srca priprostih mož zeló vsprejemljiva, če vidijo, da jih ljubimo in da jim želimo vsestransko dobro. V lepi složnosti mej seboj delujmo tako vsi v večo čast božjo in v zveličanje duš.“ — Dne 26. julija se je vršil osnovalni shod društva za krščansko umetnost, katero je bil I. katoliški shod posebno toпло priporočal. Deželna vlada je že potrdila pravila, mil. g. knezoškof so prevzeli pokroviteljstvo društva, kateremu namen je bojevati se proti materijalističnemu toku sedanjega časa, oziroma umetnosti in čim najbolj spopolnjevati čutne oblike krščanske ideje in s tem delovati za pravo vzgojo našega naroda. Pri shodu so bili navzoči tudi mil. g. knezoškof, ki so v daljšem govoru bodrili društvenike na delo, ki naj ne bo samo za cerkveno, ampak sploh za krščansko umetnost. — Isti dan je imelo svoj občni zbor „Katoliško tiskovno društvo“, ki kaj krepko napreduje in zato zdatno podpira lista „Slovenec“ in „Domoljub“.

Na Ogerskem agitujejo močno proti civilnemu zakonu in nameravajo poslati raznih prošenj do Njeg. Veličanstva, da ne bi potrdil dotične postave. (Ta agitacija je

pač kasna, podobna zvonjenju po toči). — Madjarskim oblastnežem je menda tesno pri srcu, ko vidijo resni odpor žilavih Romunov proti krutemu nasilstvu in se bojé, da ne bi druge narodnosti jele posnemati Romune, zato je šel minister Hieronimy v Sedmogradsko vabit „zmerne življe“ k sodelovanju z Madjari in obetati spolnitev „opravičenih zahtev“ Romuncev. Kaj je mož opravil, najbrž sam ne vé; gotovo pa je, da zavlada hitro mir, ako se Madjari in Romuni popolno zedinijo v odgovoru na vprašanje: „Katere so opravičene zahteve Romuncev?“ Do tega zedinjenja je pa še lep kos ceste.

Hrvatski deželni zbor je v kratkem zasedanju o izvanrednem proračunu za tekoče leto in z dvema sklepoma močno žalil narodni čut Hrvatov. Dovolil je 100.000 gold. za sodelovanje Hrvatske za izložbo prigodom tisočletnice madjarske države. Nasprotni govorniki pojasnevali so, da so Madjari pred 1000 leti prišli kot divja druhal in vničili vso kulturo v Panoniji, in da so še zdaj nesreča za Slovane, ker so kakor zagojzda med njimi, zato Hrvatska nima uzroka trositi za njih proslavo, ko ima doma dosti krvavo potrebnih stroškov. Dovolil je tudi 150.000 za novo gimnazijo na Šušaku kraj Reke, kar pomeni, da se hrvatska gimnazija izrine iz Reke, kjer naj zanaprej ne bo nobenega hrvatskega zavoda in naj se čuje le „la dolce favella del si“ in „eljen baratom“.

Vnanje države.

Na Italijanskem imajo enkrat vesele dni. Ministerstvo je srečno izvojevalo postavo o novih davkih, s katerimi se ima pokriti finančni primanjklaj. — Vsprejela se je postava zoper anarhiste. — Iz Afrike je prišla vesela novica, da so v Kassali Italijani premagali in v divji beg zapodili sovražne drviše. Vse to je kaj lepo, le žalibog, da politiški preroki pravijo, da ne bo stanovitno to veselje. Davkopllačevalci bodo godrnjali, da bo joj — anarhisti bodo skušali izmuzniti se postavi proti njim, — in afriški drviši se že zbirajo in pripravljajo, da Lahom vrnejo nemilo za neljubo.

Na Francoskem so tudi že zgotovili postavo zoper anarhiste, in zdaj pride na vrsto sodba Caseria, ki je zaklal predsednika Carnota.

Mej Japanom in Kino se je že začelo vojskovanje zarad Koree. Zarad kupčijskih koristi so največ prizadete Ruska, Angleška in Severno ameriške zedinjene države, ki so tudi že poslali vojno brodovje na lice vojske za varstvo svojih deželanov. Došlo je poročilo, da so Japanci vjeli korejskega kralja.

DOPISI.

Iz Klanca. (Izv. dop.) Zadnji „Prim. list“ je poročal iz Klanca o lepi slovesnosti blagoslovljenja vaške kapelice — a hitro se je naše veselje spremenilo v žalost. Zlobna tatinska roka je prišla v noči od 21.—22. t. m. s svojimi dolgimi prsti — siloma vdrla vrata pri kapelici, odtrgala nabiralnik za miloščino, ki je bil pričvrstjen znotraj na vratih — pobrala miloščino, ter prazno skrinjico vrgla v potok. Veliko niso dobili, ker je prejšnji večer vaški čuvaj izpraznil nabiralnik. Čuje se, da so jednaki ali pa isti klateži tudi v Podgorju in v Črnem-kalu stikali po kapelicah.

Okoli tretje ure isto noč so prišli v sosedno vas Očizlo, ter so hoteli pregledati, koliko ima posestnik še svinjine; pristavili lestvico k oknu, odtrgali omrežje — a mlekarice, ki so se pripravljale v Trst, so jih

prepodile. Posvetna pravica jih išče — ako uidejo tej — ne bodo božji — nič ni tako skrito, da ne bi postalo očito.

Vsako leto smo imeli o tem času vse polno gostov — gospode iz Trsta — letos pa smo prav sami, nič ne vemo, kaj je temu vzrok? Nekateri tožijo, da znamo dobro računati. A jaz ne razumem, kakošna je ta tržaška gospodâ; vsak človek pohvali dobrega računarja; vže v starem času so visoko cenili dobre matematikarje; — tržaška gospoda pa išče slabe računarje, ni čuda, da toliko let Trst ne dobi dobre pitne vode, — ker iščejo in cenijo le slabe računarje. Pri nas je voda več vredna, kakor drugod vino in ta ni slana, tudi ni pod pipo, ni pod ključem.

Novice iz raznih krajev.

† Nadvojvoda Viljem. Dné 29. m. m. je nadvojvoda Viljem, sin nadvojvode Karla, slučajno ponesrečil; splašil se mu je konj, ter nadvojvodo tako nesrečno vrgel na tla, da je udaril z glavo ob kamen, ter obležal v nezavesti. Prenesli so ga v njegov grad, kjer je bil previden s sv. zakramenti za umirajoče, še enkrat se zavedel za par trenutkov, potem pa izdihnil. N. v m. p.!

Nove maše — so za verno ljudstvo slovensko povsod nekaj posebnega, radostnega. Tako so se radovali tudi Rojanski župljani dné 22. m. m. ko sta č. gg. novomašnika A. Cink in Fr. Guštin prvokrat darovala najsvetejšo daritev v domači župni cerkvi. Vsa župnija je bila ta dan po koncu, vse je hotelo pozdraviti vrla sinova Rojančana, ki sta se posvetila službi Najvišjega. Zato je bila župna cerkev, kakor tudi pot od župnišča do cerkve in pa do hiše g. Pertota, kjer je bil skupen obed, krasno ozaljšana z vsakovrstnimi slavoloki in zastavami, tudi mnogimi slovenskimi. Č. g. A. Cink je pel sv. mašo ob 8. uri, č. g. Fr. Guštin pa ob 10., obadva obdana od mnogih gostov in č. gg. duhovnikov. Predmet slavnostnemu govoru pri sv. maši ob 10. uri je bil, da je kat. duhovnik velik dobrotnik človeštva, ter da so mu zato posebno kristjanje dolžni spodobno hvaležnost. Pri obedu so se vršile razne napitnice, izmed katerih velja posebno omeniti ono č. g. župnika Thalerja, ki je spominal novomašnika velikih njunih dobrotnic iz družine Vassal, koje štipendije sta uživala; in pa deklice Olge Mikelič, ki je napila č. gg. novomašnikoma v gladkej slovenščini v imenu rojanskih Slovencev priporočajoč jima ljubezen do milega nam naroda.

Istega dné vršila se je enako lepa slovesnost v Tomaju, kjer je sin kršnega Krasa č. g. novomašnik Henrik Šonc daroval svojo prvo mašo. Tudi tam zbralo se je lepo število sorodnikov in duhovnih sobratov, ki so spremili novomašnika pred altar Gospodov. Novi dekan vlč. g. M. Sila je pri obedu najprvo kratko napil č. g. novomašniku, na kar se je ta zahvalil; potem pa dvigne g. dekan še enkrat čašo, da napije sv. Očetu Leonu XIII. in presvitl. cesarju. Tudi vlč. g. dekan Osapski J. Kompare je napravil napitnico č. g. novomašniku.

V Trstu pri sv. Jakobu je isti dan daroval svojo prvo mašo č. g. Grmek.

Vsem č. gg. novomašnikom iz srca želimo, da bi mnogo let uspešno delali v vinogradu Gospodovem za čast božjo in za zveličanje duš, pa ne zabili tudi svojega milega naroda, ki po pravici od njih pričakuje zdatne pomoči v svoji borbi za obstanek.

Duhovniške spremembe v tržaški škofiji. Č. g. J. *Rastelli* gre od sv. Ant. nov. v Buje kot duh. pomočn.; na njegovo mesto pride č. g. J. *Janossevich*, duh. pomočn. pri sv. Jakobu. Č. g. *Cattunar* gre iz Buj v Kopar, č. g. R. *Valensitz* iz Škedenja v Trst k sv. Jakobu, v Škedenj pa novomašnik č. g. Andr. *Cink*.

Iz Gorice. Dopisu v št. 14. pod naslovom „*Msgr. Andrej Marušič*“ dostavimo še to-le, kar nam je poslal drug prijatelj: Dne 12. julija je končal šolsko leto tukajšnji gimnazij z nenavadno slovestnostjo. Bila je to *zadnja zahvalnica*, katero je z veliko asistencijo opravil profesor veronauka preč. msgr. A. Marušič poslavljajoč se od gimnazija. Služboval je na tem zavodu kot učitelj slovenščine in verstva skupno 40 let. Veliki altar v cerkvi sv. Jgnacija je bil o tej priliki okusno ozaljšan s svežimi cveticami. Peli so dijaki z zlastnim orkestrom neko Schubertovo mašo s klasičnimi vlogami. Ganljivo pa je bilo posebno to, da je k velepomembnemu „*Tedeum*“ pristopilo k altarju kakih 30 bogoslovcev, bivših dijakov prof. Marušiča. To vam je bilo veličastno koralno petje!

Že prejšnjo nedeljo je imel preč. g. profesor svoj zadnji nagovor do dijakov v semeniški kapeli, ter ga je dal dijakom v spomin natisniti. Ta nagovor je vzbudil v Gorici in po deželi veliko zanimanje, še celo drugoverci so povpraševali po tem govoru. Saj je bil pa tudi g. profesor učitelj skoro vseh mlajši in srednje starosti inteligenciji, ki se je izšolala na goriški gimnaziji; zato ga pa tudi vsi brez razlike narodnosti spoštujejo. Vseh razredov dijaki so se pristrčno poslavljali od priljubljenega profesorja, ki se je čudil, kako da znajo tudi v nižjih razredih primerno oceniti značaj in delovanje svojega učitelja. Osmi in peti razred poklonila sta g. profesorju krasen album, adresa VIII. razreda — po obliki starorimskih napisov — je klasična. Posebno je iznenadil g. profesorja dragocen album podarjen mu od gimnazijskega učiteljskega zbora, dedikacijo je spisal in umetno slikal bivši učenec monsignorov Lev Candido. Načelni list kaže zgorej g. prof. rojstno hišo v Št. Andrežu. Ta album je bil te dni izpostavljen v Guglielmovi knjigarni na Travniku, ter so ljudje delo zlo hvalili; gotovo je v čast darilcem in obdarjencu.

Veselo znamenje. Pri mestni civilni preturi v Trstu so bili nameščeni tudi uradniki *popolnoma večji slovenskega jezika*. To je pravično!

Finančno ravnateljstvo v Trstu se je premestilo 21. m. m. v novo pošto poslopje na trgu „*Dogana*“ z vhodom od strani protestantske cerkve.

Slovenski Sokolci imajo dné 5. t. m. izvanredno slavnost v Postojni, za katero so se priredili tudi posebni vlaki.

Visoka starost. V Trstu je umrla 28. m. m. neka *Marconetti* stara 106 let. Bila je znana po svoji milosrčnosti do siromakov. Bog ji daj večni mir!

Umor in poskušen umor. V Trstu mora biti vedno kaj izvanrednega; ako se kdo sam ne umori, ga pa drugi. Tako je tudi 21. m. m. nek postrešček *Errat* z nožem zabodel nekega *Revere*, da je ta malo trenutkov potem izdihnil dušo. *Morilca* so takoj prijeli ter odvedli v zapor. Kaj je uzrok temu zločinu, bo morda pokazala sodnijska preiskava. — Še ne 12 ur kasneje pa je nek pekovski pomočnik *P. Janežič* z revolverjem dvakrat ustrelil na zdravnika dr. *Nikoliča*, pa ga k sreči ni zadel. Uzrok — sovraštvo.

V Podgradu v Istri je bilo razpuščeno občinsko zastopstvo, kakor je bilo že dalje časa namenjeno. Morajo pač biti važni vzroki — ali ne?

Ustanovitev gimnazija v Kranju je presvitli cesar že odobril, kakor poročajo časopisi.

„*Danica*“. Pravila tega kat. akadem. društva slovenskih vseučilišnikov na Dunaju so bila po dolgih naporih vstrajnih visokošolcev od ministerstva vendar potrjena: zmagala je pravica! Od srca čestitamo mlademu katoliškemu društvu, da bi procvitalo in obilnega sadu prinašalo milemu narodu slovenskemu na podlagi katoliških načel!

Dopolno volitve. V goriški deželni zbor volile bodo dne 27. avgusta kmečke občine goriškega okraja svojega poslanca, na mesto odstopivšega preč. g. profesorja *Tomaža Čerina*.

Učiteljsko društvo za goriški okraj pričelo je zborovati danes (2. avgusta) zjutraj ob 9. uri v goriškej čitalnici.

V Kanalu bodo osnovali „*sadjarsko in vinarsko društvo*“ pod vodstvom g. nadučiteja *Mihaela Zega*. Da se bo z novim društvom sadjarstvo in vinarstvo zdatoboljšalo, ne dvomimo; zato pa radostno pozdravljamo novo društvo kot zopeten nov korak k večjemu blagostanju na Kanalskem. Žal, da ne moremo poročati o ustanovitvi „*hranilnice in posojilnice*“, o koje snovanju je že pisal „*Prim. List*“. Prepotrebno, prekoristno bilo bi društvo za kanalski okraj; zato pa srčno želimo prej ko prej čitati v slovenskih listih veselo vest: hranilnica in posojilnica je ustanovljena. Da bi se le ne varali v svojem upu!

Zrelostni izpit. Na goriški gimnaziji je polagalo zrelostni izpit 19 osmošolcev. Prestali so ga z odliko *Janez Batistič* in *Jožef Ličen*; s povoljnim vspehom 12; po dveh mesecih dopolnila bosta zrelostno preskušnjo 2 in 3 po enem letu. — Na realki delalo je zrelostni izpit 10 sedmošolcev. 8 ga je dovršilo s povoljnim vspehom; 2 bosta popravljala po počitnicah. — Na ženskem učiteljišču so se odlikovale pri zrelostnej preskušnji 3 gospodične 4. tečaja; drugih 10 dovršilo je povoljno.

Nesreča ali zločin? Nedavno so našli pri Mostah v Ljubljani mrtvega č. g. *Ivana Fajdigo*, umirovljenega kurata c. in kr. mornarice, ki je že nekoliko časa bival v Ljubljani. Iz raznih ran na glavi bi se dalo sklepati, da je bil rajnik žrtva zločina, vendar ni izključena nesreča.

V Kojskem je umrl 15. julija 98½ let star *Anton Kumar*. Lepa starost! — Dne 16. julija je padel pri *Košnji* 72 let star mož; zgubil je govor in zvečer bil je mrlič.

V Št. Ferjanu zidajo novi šoli.

V Šmartnem gradijo novo cerkev. Staro so posuli. Službo božjo opravljajo v pokopališčne kapeli.

V Biljani se je odpovedal star zvonik nadaljnemu poslu. Nov bo kmalu dovršen.

V Snežatnem je pogorel nekemu posestniku skedenj z mnogim senom.

V Fari na Furlanskem so ustanovili 29. julija novo podružnico šolskega (?) društva „*Lega nazionale*“. Lahki delajo, Slovenci se pa prepirajo. Da bi se vendar že spametovali!

Pri Bevčarjih (pod Ajbo) zgorela je *Antonu Bevčar* streha in več premakljivih stvari v vrednosti 100 gold.

Nesreča. V podgorski tovarni je strl stroj roko 45-letnemu delavcu *Komavli*.

Samomor. V Stračicah našli so 23. julija obšenega Jožefa Cociancig, gostilničarja. Govori se, da je bil močno zadolžen. Drugi pa pravijo, da je bil že par let bolan in da je zvršil grozen čin v zmešanosti.

Cesarica — botra. Nedavno je prišla na južnem Tirolskem med sprehodom lepo oblečena gospa mimo kmečke hiše, iz katere se je čulo glasno govorjenje, kakor da ni vse v redu. Gospa stopi notri, ter vidi vse domače praznično oblečene, pa na obrazih se jim pozna, da so nekako potrti, nevoljni; gospodar se je tudi nekoliko hudoval. S prijaznim glasom vpraša neznana gospa po vzroku te nevolje, ter izvé, da ima biti ta dan krst novorojene deklice, vse da je že pripravljeno za odhod v cerkev, le botra ni došla. Zato tolika zadrega. „No, grem pa jaz za botro, ako hočete“, pravi gospa. Prebivalci nekoliko osupnjeni gledajo tujo gospo, ker pa je toliko prijazna sprejmejo njeno ponudbo, le njeno ime bi radi poznali, da bi na njeno ime krstili otroka. „Moje ime — reče gospa — ni po vaših krajih toliko znano, dajte pa deklici najlepše žensko ime, katero ima krščanstvo, imenujte jo Marijo“. — Vsi so s tem zadovoljni, gredó v cerkev, in deklica je bila krščena na ime *Marija*. Potem pa odide tuja gospa, ne da bi bili ljudje zvedeli, kdo je. Drugi dan pa stopi v ono kmečko hišico lepo opravljeni sluga, ter izroči čudečim se starišem otrokovim lepo svoto denarja in krasno krstno opravo za deklico, ter pové, da ona neznana gospa, ki je držala v krstu otroka, je bila naša presvitla cesarica. Seveda so bili vsi veselja iznenadeni nad to srečo in častjo. — (To smo posneli po „Čehu“. Op. uredn.)

Slepar. Nek A. Bettelheim, bankir, je nedavno izgubil na Dunaju, ž njim pa tudi kakih 240.000 gold. vrednosti, katere je poneveril in zaigral na borzi. Mej oškodovanimi so bili baje tudi nekateri gospodje iz Ljubljane.

P. Lega, ki je nedavno z revolverjem streljal na ministerskega predsednika v Italiji, zloglasnega Crispi-ja, je bil obsojen na 20 let 17 dnij zapora.

Oglas in prošnja.

Pisatelj teh vrstic šteje si v čast javiti v imenu več rodoljubov, da se nameruje ustanoviti v Gorici „ljudska knjižnica“ za Slovence.

Naše ljudstvo je res ubogo! Še posebno ubogi so pa Slovenci, bivajoči v Gorici. Inorodci nazivljejo nas „sužnje“. In smo tudi! Sužnji smo v obrtniji in kupčiji, sužnji v znanostih in vedah, sužnji v umetnostih, sužnji po obnašanju, govorjenju in mišljenju.

Toda ne bodi nas sram tega imena! Bodimo sužnji, pa ne tujcev inorodcev, ampak Boga in svojega naroda! Osvobodimo se tuje sužnjosti in služimo zvesto Bogu in svojemu milemu narodu!

V ta namen, v pokrepčanje verskega mišljenja in narodnega ponosa in probujenja med goriškimi Slovenci namerujemo ustanoviti „ljudsko knjižnico“ v Gorici. Imamo sicer dosti knjižic, ali za prosto ljudstvo so vse skoro nedostopne. Naša knjižnica bode odprta in na razpolaganje zlasti ubogim Slovincem, ki nimajo denarja, da bi knjige in časopise sami kupovali. Naša knjižnica bode tudi toliko uljudna, da si bode sama čitatelje iskala ter tako širila pravo prosveto med ljudstvom.

V ta namen bomo najeli v novem prostornem slovenskem Alojzijevišči posebno sobo.

Obračamo se do rodoljubnih Slovencev vseh stanov, da bi nam pomagali. Koliko knjig leži v prahu brez dela v privatnih knjižnicah. Pošljimo svoje knjige med svet, na delo. Vsaka knjiga bodi nov apostol sv. vere in narodnosti. Časopisi katoliški niso pisani samo za en dan, ampak imajo vedno svojo veljavo. Zato naj se tudi stari časopisi med ljudmi širijo in razdajajo, da se boóo ljudje iz njih likali in izobraževali.

Delo, katero mislimo začeti je vzvišeno in velicega pomena, ob enem pa prav lahko. Ni treba družega, ko da rodoljublje poiščejo po svojih knjižnicah knjige in časopise, katerih ne rabijo in ne bodo več rabili ter jih izročijo v korist svojemu narodu.

Slovenci! Vporabimo vse, kar imamo za Boga in za narod! Šivi naj se med nami prava katoliška prosveta. V ta namen bodi „ljudska knjižnica“.

Vsi, ki nam bodo knjige poslali, naj blagovolijo zabilježiti nanje svoja imena in naj jih odpošljejo ali na „odbor slovenskega Alojzijevišča ali na uredništvo „Rimskega Katolika“ v Gorici. Prosimo posebno razna društva, naj bi se nas blagovoljno spominjala.

Kličemo že naprej vsem dobrotnikom in podpirateljem: Bog povrni stotero!

V Gorici dne 20. julija 1894.

Odbor za osnovo ljudske knjižnice.

Dobiva se najceneje v podpisani lekarni ako se naroča po pošti

Ubald pl.

Trnkóczy

lekar zraven rotovža
v Ljubljani

priporoča:

ZA ŽELODEC:

Marijicele kapljice za želodec. — Steklenica 20 kr., 6 steklenic 1 gld. 3 tuct. 4 gld. 80 kr.

Odvajalne ali čistilne kroglice čistijo želodec pri zabasanji, skazenem želodeci. — Škatulja 21 kr., jeden zavojček s 6 škatuljami velja 1 gld. 5 kr.

Za prsa:

Planinski zeliščni ali prsni sirop za odraščeno in otroke; raztvorja sliz in lajša holecine, n. pr. pri kašlju. — Steklenica 56 kr., 6 steklenic 2 gld. 50 kr.

Za trganje:

Protinski cvet (Gichtgeist) lajša in preganja bolečine v križu, nogah in rokah. — Steklenica 50 kr., 6 steklenic 2 gld. 25 kr.

Vsa ta našeta in vsa druga zdravilna sredstva se obivajo v lekarni

Ubalda pl. Trnkóczy-ja
v Ljubljani zraven rotovža
in se vsak dan s prvo pošto razpošiljajo.